

20. 3. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Úpadek a jeho důsledky pro statutární orgán

Důsledky a rizika, která plynou z úpadku společnosti pro členy statutárního orgánu, najdeme jak v zákoně č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů ("InsZ"), tak v zákoně č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) („ZOK“).

Podle ust. § 98 InsZ je dlužník povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. **Osoba, která v rozporu s uvedeným ustanovením insolvenční návrh nepodala, odpovídá věřiteli za škodu nebo jinou újmu**, kterou způsobí porušením této povinnosti. Podle zákona výše škody odpovídá rozdílu mezi zjištěnou výší přihlášené pohledávky věřitele a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení skutečně obdržel.

Odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu se člen statutárního orgánu zproští jen tehdy, prokáže-li, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo že tuto povinnost nesplnil vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na jeho vůli a které nemohl odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, jenž lze po něm spravedlivě požadovat.

Na rozdíl od insolvenčního zákona, který obsahuje ručení statutárního orgánu pro případ nesplnění zákonné povinnosti podat insolvenční návrh, tedy až pro situaci, kdy již úpadek nastal, zákon o obchodních korporacích se snaží vzniku úpadku zamezit. Zákon o obchodních korporacích upravuje jednak předpoklady pro vznik zákonného ručení členů statutárního orgánu obchodní korporace (a to i těch bývalých) za splnění jejich povinností při úpadku obchodní korporace (tj. obchodní společnosti nebo družstva)[1], dále pak obsahuje pravidla pro vydání prospěchu v případě úpadku, jakož i pravidla pro případnou diskvalifikaci členů orgánů upadnuvší korporace.

O ručení členů orgánů podle ust. § 68 ZOK rozhoduje insolvenční soud na návrh insolvenčního správce nebo věřitele. Soud rozhodne o ručení člena či bývalého člena statutárního orgánu za splnění závazků obchodní korporace, pokud (i) bylo rozhodnuto o úpadku společnosti, (ii) člen statutárního orgánu obchodní korporace věděl nebo měl a mohl vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku, a (iii) v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinil vše potřebné a rozumně předpokladatelné za účelem jeho odvrácení; **jednal-li tedy člen statutárního orgánu s péčí řádného hospodáře a učinil-li vše, co mohl, aby hrozící úpadek odvrátil, nemůže soud rozhodnout o jeho ručení.**

Zákon pak obsahuje i výjimku pro člena nebo bývalého člena statutárního orgánu, kteří byli do funkce prokazatelně ustanoveni za účelem odvrácení úpadku nebo jiné nepříznivé hospodářské situace a tuto funkci vykonávali s péčí řádného hospodáře (§ 68 odst. 2 ZOK).

Vydání prospěchu při úpadku

Podle ust. § 62 ZOK jsou členové statutárního orgánu **povinni vydat prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, popřípadě i jiný prospěch, a to za období 2 let zpět před právní mocí rozhodnutí o úpadku**, pokud

- (i) insolvenční řízení bylo zahájeno na návrh jiné osoby než dlužníka (a soud rozhodl o úpadku)
- (ii) členové orgánu věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku
- (iii) členové orgánu neučinili v rozporu s péčí řádného hospodáře vše potřebné a rozumně předpokladatelné za účelem odvrácení úpadku a
- (iv) insolvenční správce členy orgánu vyzval k vydání prospěchu (při splnění shora uvedených podmínek); neuznají-li členové orgánu, že jim povinnost vrátit prospěch vznikla, může se správce domáhat jejího splnění soudní cestou.

Posouzení vědomosti či nevědomosti členů statutárních orgánů stejně jako toho, zda tyto osoby učinily vše k odvrácení úpadku, bude vždy záviset na konkrétních okolnostech.

Povinnost vydat prospěch se pak **vztahuje i na bývalé členy**, pokud přivedly obchodní korporaci k úpadku.

Diskvalifikace členů statutárních orgánů (a osob v obdobném postavení)

Zákon o obchodních korporacích nepřevzal úpravu obsaženou v obchodním zákoníku, podle níž konkurs zakládat s určitými výjimkami překážku výkonu funkce, a to ex lege (§ 38l ObchZ). Podle zákona o obchodních korporacích **funkce člena statutárního orgánu zaniká pouze tehdy, rozhodne-li soud o vyloučení z výkonu funkce** z důvodů uvedených v § 64 ZOK (vyloučení z výkonu funkce při insolvenční řízení) či § 65 ZOK (vyloučení z výkonu funkce mimo insolvenční řízení).

V případě rozhodnutí o úpadku insolvenční soud i bez návrhu zahájí i řízení o vyloučení členů statutárního orgánu korporace v úpadku z výkonu funkce člena statutárního orgánu, pokud výkon funkce statutárního orgánu s přihlédnutím k okolnostem případu vedl k úpadku korporace. Nezahájí-li řízení soud, může návrh na zahájení řízení o vyloučení podat kdokoliv, kdo na něm má důležitý zájem (např. jiná obchodní korporace či členové jejích orgánů, věřitelé atd.), což v praxi bude asi ten častější případ. Pro řízení o vyloučení pak není rozhodující, jak soud rozhodl o způsobu řešení úpadku, podmínkou ale je rozhodnutí o úpadku (nestačí tedy jen podání insolvenčního návrhu).

Z výkonu funkce mohou být soudem vyloučeny jednak

- osoby, které byly ve funkci členů statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace v den vydání rozhodnutí o úpadku nebo později, nebo
- osoby, které byly členy statutárního orgánu korporace před rozhodnutí o úpadku,

jestliže svým jednáním zřejmě přispěly k úpadku obchodní korporace (ustanovení se vztahuje i na případy, kdy k úpadku obchodní korporace sice vedlo více faktorů, ale jednou z nich byl i způsob výkonu funkce člena statutárního orgánu dotčenou osobou).[2] I v tomto případě platí, že člen statutárního orgánu neodpovídá za výsledek své činnosti, ale za její řádný výkon, tzn., jedná-li s péčí řádného hospodáře, nemůže být postihován za případné negativní následky plynoucí z podnikatelského rizika.

Jak vyplývá ze zákona, rozhodnutí o vyloučení určité osoby z výkonu funkce vytváří další překážku výkonu funkce. **Právní mocí rozhodnutí zaniká vyloučené osobě funkce člena statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích, v nichž tuto funkci doposud vykonávala a současně tato osoba nemůže být po dobu 3 let zvolena členem statutárního orgánu žádné obchodní korporace** (na volbu osoby se zákazem výkonu funkce členem statutárního orgánu se hledí, jako by se nestala). Soud, který o vyloučení rozhodl, musí oznámit zánik funkce všem rejstříkovým soudům a dotčené rejstříkové soudy musí tuto skutečnost promítnout do zápisu v obchodním rejstříku. Výkonu funkce v jiných než statutárních orgánech obchodních korporací, a dále v orgánech ostatních právnických osob, které nejsou obchodními korporacemi, se rozhodnutí o vyloučení z výkonu funkce nedotýká.

Zákon pamatuje i na případy, kdy osoby, na něž působí překážka výkonu funkce, uvedený zákaz přesto poruší (tj. i přes pravomocné rozhodnutí i nadále vykonávají funkci člena orgánu, ačkoliv jí funkce zanikla, popř. se nechají zvolit do funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace, ačkoliv dosud neuběhly 3 roky od právní moci rozhodnutí o vyloučení). **Osoba, která poruší zákaz uložený jí rozhodnutím o vyloučení, ručí za splnění všech povinností obchodní korporace (ze zákona), které vznikly v době, kdy přes zákaz činnost vykonávala funkci člena jejího statutárního orgánu, ač se jím nestala anebo jím být přestala** (bez ohledu na to, zda se na vzniku povinností korporace, podílela). Vedle toho soud jako sankci za porušení zákazu výkonu funkce i bez návrhu rozhodne o opětovném vyloučení takové osoby, a to až na dobu 10 let.

Ze shora uvedeného zákazu mohou ale existovat **výjimky**. Podle ust. § 67 odst. 2, 3 ZOK **soud může rozhodnout, že osoba, u níž jsou dány důvody pro vyloučení, může zůstat členem statutárního orgánu jiné obchodní korporace, pokud by její vyloučení mohlo negativně ovlivnit obchodní korporaci**, v níž dotčená osoba vykonává funkci člena statutárního orgánu, popřípadě věřitele této korporace, a dosavadní výkon její funkce v této obchodní korporaci neodůvodňuje vyloučení z výkonu funkce (obdobně může soud rozhodnout i u osoby, která byla již vyloučena). **V rozhodnutí soud může stanovit podmínky, za nichž smí vyloučená osoba nadále tuto funkci vykonávat**, a to po dobu zákazu výkonu funkce, tj. pouze 3 roky od právní moci rozhodnutí (po uplynutí této doby může dotčená osoba opět vykonávat funkci člena statutárního orgánu obchodní korporace bez omezení).

Ze shora uvedeného vyplývá, že nová úprava obsažená v zákonu o obchodních korporacích ukazuje jasnou snahu o důslednější postih členů statutárního orgánu při porušení péče řádného hospodáře, a to zejména stanovením citelné sankce za porušení povinnosti usilovat o odvrácení úpadku obchodní korporace v podobě ručení za dluhy obchodní korporace. To, zda uvedená ustanovení skutečně přinesou očekávaný účinek, ukáže ale až praxe.

JUDr. Ing. Martina Šourková,
advokátka

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490

Fax: +420 224 920 468

e-mail: ak@iustitia.cz

[1] Uvedené ustanovení se vztahuje i na osobu vlivnou nebo ovládající.

[2] Osoba, která se stala členem statutárního orgánu až po zahájení insolvenčního řízení se na úpadku podílet nemohla, ale může být vyloučena tehdy, přispěla-li zřejmě svým jednáním ke snížení majetkové podstaty a (současně) k poškození věřitelů.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 29.: Jednání za s.r.o. – jednatelé](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Když korporátní neshody nestačí: soudní zásah do účasti společníka jako krajní řešení](#)